

FEMİNİST İKTİSADIN GELENEKSEL İKTİSADA METODOLOJİK AÇIDAN GETİRDİĞİ ELEŞTİRİLER

Ruhan İŞLER

Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı
Turan Mah. 122. Cad. 156/1, ISPARTA
E-posta: ruhanisler@hotmail.com

Özet

Bu çalışmanın amacı feminist iktisatçıların, geleneksel iktisada metodolojik açıdan getirdikleri eleştiri ve katkıları incelemektir. Feminist iktisatçılar Kartezyen felsefenin benimsediği düalizme dayanarak, kadınların ikincilleştirildiğini ve bunun iktisada yansımalarıyla geleneksel (anaakım-neoklasik) iktisatçıların teorilerindeki “homo economicus” anlayışında modelleştirilen kişiyi erkek olarak algıladıklarını, bundan dolayı da kadın bakış açısının iktisat bilimine dahil edilmediğini iddia etmektedirler. Aynı zamanda da egemen iktisat anlayışının epistemolojisini ‘bilimsel pozitivism’in, yöntemini de ‘ekonometri ve istatistik’in oluşturduğunu, nesnel bilgi anlayışında, kanıt temelli bir akıl yürütme biçiminin benimsendiğini söylemektedirler. Bu bağlamda ana akım iktisadi bilginin kavramsal temellerinin toplumsal cinsiyet ayrımına dayandığını ve eril nitelikleri dikkate aldığını düşünmektedirler. Feminist iktisatçılar, farklı bilme biçimlerinin insan bilgisine dahil edilmesini, kantitatif yöntemlerin yanı sıra metaforik, hikayeli ve retorik anlatılara da önem verilmesini savunmaktadır. Feminist iktisatçılara göre akıl yanı sıra duygu, nesnellik yanı sıra öznellik, evrensellik yanı sıra yerelliğin de göz önünde bulundurulması iktisat biliminin gelişmesine katkıda bulunacaktır.

Anahtar Kelimeler: *Feminist İktisat, Ana-akım iktisat, Metodoloji*

Alan Tanımı: *Ekonomi (İktisadi Düşünce ve Metodoloji Okulları)*

THE METHODOLOGICAL CRITIQUES OF FEMINIST ECONOMICS TO THE MAINSTREAM ECONOMICS

Abstract

The aim of this study is to examine methodological critiques and contributions of feminist economists to traditional economics. Feminist economists think that women are to be secondary on the dualism of Cartesian philosophy, at this context, conceptual basis of knowledge of mainstream economics is based on gender discrimination and it take into consideration masculine characteristics. The feminist economists suggest that human knowledge must include different knowing forms and they argue the importance of metaphorical, narrative and rhetoric expressions as well as quantitative methods. All these will contribute the development of economics.

Key Words: *Feminist Economics, Mainstream Economics, Methodology.*

JEL Classification: B12, B13, B41, B54

1. GİRİŞ

Metodoloji tartışmalarının tarihi çok eskilere dayanmaktadır. Ancak zamanımızdaki bilim felsefesi tartışmaları, dolayısıyla yöntem tartışmaları 17. yüzyıla kadar gitmektedir. Bir bilgiyi ‘bilimsel bilgi’ yapan nedir, sorusunun cevabı günümüz bilim felsefesi tartışmalarında hala netlik kazanmamıştır.

İktisatta yöntem tartışmalarının katlanan bir ilgiyle artması, sadece iktisat biliminin içsel dinamikleri ile açıklanamaz. Kuşkusuz, makro ekonomik modellerin zamanla farklı ekonomiler için uygulanabilir olmadıklarının görülmesi, mikro ekonomik modellerin sınırlayıcı varsayımlarının, onları gerçek dünyadan kopararak bir entelektüel manipülasyona dönüştürme tehlikesiyle karşı karşıya kalmaları gibi faktörler, iktisadı bir kimlik krizine doğru itmektedir (Demir,1995:269).

İktisat metodolojisi, bilim ile bilim olmayanın ayırt edilmesi sorunu bağlamında, Normatif/kural koyucu iktisat metodolojisi ve pozitif/betimsel iktisat metodolojisi olarak iki kategoriye ayrılmaktadır. Birincisi, hangi yönetsel yaklaşımın iktisat bilimi için, bilimsel yöntem çerçevesi sağlayabileceğini amaçlayan yaklaşımlardır. İkincisi herhangi bir yöntemin gerekliliği ön varsayımına girmeden, iktisatçıların bilgi üretim biçimlerini inceleyen yaklaşımlardır (Demir, 1995:5). Ancak bazı yaklaşımlar, farklı yorumlarla her iki kategoriye de dahil edilebilmektedir.

İktisat biliminin yöntemine ilişkin farklı metodolojik yaklaşımlar bir uzlaşmaya varamamaktadırlar. Bu metodolojik çoğulculuk yalnız iktisada özgü değildir. İktisadın normatif bir metodoloji ile temellendirilmeye çalışılması, hakim değer yargılarının sorgulanmamasına ve alternatiflerin dışlanmasına olanak sağlayarak statükoyu korumakta, aynı zamanda da yapılan işi meşrulaştırmaktadır. Metodolojik tartışmaların betimsel bir yaklaşımla ele alınması, mümkün olan bütün farklı metodolojik yaklaşımlara var olma hakkı tanıyacaktır.

2. FEMİNİST İKTİSAT YAKLAŞIMI

Tarihsel süreç içerisinde, ekonomide kadının durumuyla ilgili çalışmalar var olmakla birlikte, 1980’lerin başlarından itibaren kadınca bakış açısından bir disiplin olarak iktisadın yapısı da sorgulanmaya başlanmıştır. Bu dönemin önde gelen yazarları, P. England, N. Folbre, A. Jennings, J. A. Nelson, M. Pujol, D. Strassmann ve M. Ferber’dir (Strober, 1994:145).

‘Amerikan İktisatçılar Birliği’nin (*American Economic Association*) 1990’daki yıllık toplantısının sonunda ‘Uluslararası Feminist İktisatçılar Birliği’ (*International Association for Feminist Economics-IAFFE*) kurulmuştur. 1995 yılında itibaren de “Feminist Economics” isimli süreli bir akademik dergi yayınlanmaya başlanmıştır. Yıllık kongrelere neoklasik, Marksist, postkeynezyen, Avusturya okulundan, kurumsalçı, yapısalçı ve postmodernist v.b. farklı ekonomist anlayışa sahip birçok feminist iktisatçı iştirak etmektedir.

Ferber, Nelson ve Strassman 1990’larda ortaya çıkan doğal ve sosyal bilimlerdeki toplumsal cinsiyet tartışmalarının iktisattaki uzanımlarının “feminist iktisat” olarak ortaya çıktığını ifade etmektedirler. Onlara göre, batı biliminin -modernist bilim anlayışının- oluşumu eril normların etkisi altındadır (Ferber & Nelson, 1993; Strassmann, 1995). Feminist iktisatçılar, iktisadi bilginin kavramsal temellerinin toplumsal cinsiyetçi bir yanlılığı yansıttığını ifade etmektedirler. Onlara göre, iktisadın eril bir cinsiyetçi anlayışla yapılandırılmasının altında modernizmin ikili

sınıflandırmaları üzerine temellenen bilim anlayışı yatmaktadır. Akıl/duygu, zihin/beden, erkek/kadın, rasyonel/duygusal, nesnel/öznel gibi.

Betimleyici, analitik ve çoğunlukla matematiksel metotların yardımıyla ekonomi bir takım objektif gerçeklere ulaşır. Objektif ve evrensel bir bilim yapılabileceği düşüncesi 17. ve 18. yüzyıla kadar uzanır (Mirowski, 1989). Doğa bilimlerinde gelişen deistik dünya görüşüne benzer şekilde, insanlar rasyonelliğin ve mantıksal düşüncenin yardımıyla, ekonomi biliminde de doğal kanunlar bulunma olasılığına inanmışlardır. İnsan zihnine bu inancı sokan 17. yüzyılım etkileyici Fransız felsefecisi Rene Descartes'tir. Descartes dünyayı, düşünce-biliş (*res cogitans*) ve çaba-uğraş (*res extensa*) olmak üzere düalistik olarak bölmektedir. İlkinde düşünce asıldır; akıl, zeka, mantık, nesnellik ve evrensellik gibi özelliklerle ilişkilidir. İkinci taraf mekanistik dünyadır; öznel, duygular ve sezgilerle bağlantılıdır. Birinci taraf erillikle (*masculinity*), ikinci taraf dişilikle (*femininity*) özdeşleştirilmektedir ve ikinci taraf birinci taraftan daha düşük değerdedir. Örneğin; bilimsel/insani, olgu/değer, gerçek/düşünce, pozitif/normatif, kesin/belirsiz, biliş/duyuş, sert/yumuşak ve tabi ki erkek/kadın gibi (Dolfsma & Hoppe, 2003: 119). McCloskey (1985: 42) bunun bir 'ayırım çizgisi' (*demarcation line*) olduğunu belirtmektedir.

Feminist iktisat kendisini; iktisat, toplumsal cinsiyet ve bilimin kesişim noktalarının keşfedilmesi çabalarının bir ürünü olarak kabul etmektedir. Strassmann'a göre (1995:1) bilginin kaynağına ilişkin tercihler, kişilerin konumlarına (cins, ırk, etnik, sınıf, milliyet, kültür, vd.) belirlenen değer yargılarına dayanmaktadır ve bu bağlamda iktisadi bilgi de, onu üretenlerin yaşam ve deneyimlerinden bağımsız olmadığı için durum odaklı ve kısmidir. Dolayısıyla bilgi ile güç arasındaki ilişki gözden kaçırılmamalıdır.

Geleneksel epistemolojiler kadınları bir 'bilen özne' olarak kabul etmeme eğilimindedirler. Feminist iktisadın amacı, kadın bakış açısını da içerecek bir biçimde ekonomiyi yeniden gözden geçirmek ve sorgulamaktır. Bu, iktisadi yöntem, teori ve politikaların geliştirilmesine, dolayısıyla iktisadın ufkunun genişlemesine yol açacaktır (Eroğlu & İşler, 2006: 69).

2.1. Yöntem Açısından

Feminist iktisatçılar, feminist iktisadın kurumsallaştırılması çabasında öncelikle aşağıdaki soruların yanıtlarının aranmasını ve bu yanıtların ardındaki ideolojinin araştırılmasını önermektedirler (Serdaroğlu, 1999: 84-85).

İktisatçılar,

- 'Bildiklerini nasıl biliyorlar', bu bildiklerinin doğru olduğunu nasıl iddia edebiliyorlar?
- Araştırmalarını niçin kantitatif yöntemlerle sınırlandırıyorlar. Örneğin; mülakat, sondaj gibi yöntemlerle edinilen bilgilere niçin şüpheyile yaklaşıyorlar?
- İktisadi analiz ve sunumların niçin duygulardan arındırılmış olması gereği üzerinde duruyorlar?
- Araştırma nesnelere yaklaşmada, niçin özne ile nesne arasındaki ilişkinin sorunsallaştırılmasını içeren 'bilinçli taraflılık' yerine 'seyirci bilgi'sini savunuyorlar?
- Modelleştirmede ve kuramların sunumunda niçin matematiksel söylemi, hikaye anlatımı ve metaforik söylem biçimlerine göre daha 'değerli' kabul ediyorlar?

Genel kabul gören biçimiyle pozitivist bir disiplin olarak nitelenebilecek olan iktisat, nesnellik ve evrensellik iddiasındadır. Mantık ve matematik kurallarına sıkı bağlılık; ekonometrik modellerin uygulanmasındaki sofistlik; ekonomiyi birçok insanın düşüncesinde diğer sosyal bilim

alanlarından ayırmaktadır. Genellikle, şekilsel ve matematiksel yöntemlerin kullanımının, ekonomik sonuçların objektifliğini garantilediği varsayılmıştır (Nelson, 1995: 138-139).

Ferber ve Nelson (1993), sezgiyi de içeren diyalektik akıl yürütme gibi daha önceleri reddedilen yöntemlerin, kötü ya da yeterince etkin olmamaları nedeniyle değil, dışil olarak algılandıkları için reddedildiklerini belirtmekte ve bilginin kaynağına ilişkin tercihlerin değer yargılarına dayandığını ifade etmektedir (Serdaroğlu, 1999: 89).

Donald McCloskey'e (1993: 90) göre, mecazi ve hikayeli tartışma ile dışillik birleştirilmekte, gerçek ve mantıklı tartışma ile de erillik birleştirilmektedir. McCloskey her ikisine de, eşit bilimsel prestij verilmesi gerektiğini söylemektedir. Aslında kadın ve erkek her ikisi de ekonomide geniş olarak retorik anlatımı kullanmaktadır, fakat bunun farkında değildirler.

Aynı zamanda bir Neo-klasik iktisatçı da olan J. Nelson (1992: 107), metaforların bizim düşüncemizi örgütlemek için bilişsel bir enstrüman olarak kullanıldığını ifade etmektedir. Ona göre, metaforlar dile eklenen süslemeler değildir, bizim düşünce ve iletişimimizin yapıcı unsurlarıdır. Toplumsal cinsiyet ayrımı, tecrübelerimizle inşa edilen bir bilişsel örgütleyicidir; erken çocukluk döneminden itibaren insan zihninin örgütlenmesi sırasında biçimlenmiştir. Toplumsal cinsiyet biyolojik cinsiyetin çok daha fazlasıdır; o dildeki gramer gibi bilişsel bir yapıdır. Problem, metaforların, ekonomik düşünceye hiyerarşik değerlerle ve tek boyutlu bir perspektifle ile nüfuz etmesidir (Dolfsma & Hoppe, 2003: 120).

Soyut üst düzeyde formüle edilmiş iktisadi analizlerin, somut ve hikayesel anlatımlardan daha değerli olduğu şeklinde bir genel kabul söz konusudur. Mac Donald (1995: 177) ana-akım iktisat (geleneksel-ortodoks) anlayışının epistemolojisini 'bilimsel pozitivizm', metodolojisini 'kantitatif istatistik analiz'in oluşturduğunu ve bu biçimiyle de kadın deneyimlerini kapsamına olanak tanımadığını iddia etmektedir. Nesnel bilgi anlayışında, demonstratif (kanıt temelli) bir akıl yürütme biçimi benimsenmektedir. Bu biçim benimsendiğinde sonuç doğru olarak kabul edilmektedir. Demonstratif akıl yürütmeye pek uygun olmayan söylem biçimleri de, -formel mantık, ekonometri gibi ifade biçimleriyle karşılaştırıldığında- yeterince bilimsel kabul edilmemektedir. Feminist iktisatçılar, iktisadın eril yapısından kurtarılmasına çalışırken önceki yöntemleri reddetmemekte, sadece yöntemsel sınırlamaların kaldırılmasını istemektedir (Serdaroğlu, 1999: 89-90).

Amartya Sen (1992:1) nesnelliğin 'kişisel gözleme dayalı bilgi' ile başladığını ileri sürmektedir. Ona göre öznelikten nesnelığe geçiş araştırmacının kendisini çalışma nesnesinden ayırması yoluyla olmaz. Eleştirel tartışmaların olduğu daha geniş bir toplumsal zeminde olmaktadır.

Ana-akım iktisat, iktisadı kıtlık, bencillik ve rekabet kavramlarına dayandırmaktadır. Oysa, kıtlık, bencillik ve rekabet bütünün bir yarısıdır; bu kavramların diğer yarısı da vardır ve ana akım iktisatta ihmal edilmiştir: bolluk, fedakârlık ve işbirliği. Strober (1994:145) kıtlık, bencillik ve rekabetin eril; bolluk, fedakârlık ve işbirliğinin dışil yanlar olarak görüldüğünü söylemektedir ve iktisadın dışılığı ihmal ederken, analizler için erilliği merkeze almayı tercih ettiğini belirtmektedir. Adam Smith'in dünyayı algılayışı kıtlık ve bencillik üzerinedir. Bu nedenle de, rekabetçi bir ekonomide insanlar menfaatleri için, daha çok çalışmak zorundadır. İktisatçılar bunu evrensel bir olgu olarak kabul ederken, postmodernizmden etkilenen feminist iktisatçılar sormaktadırlar: "Neden ekonomi çok fazla bencillik ve rekabetten söz etmektedir de, işbirliğinden söz

etmemektedir; diğerlerinin refahının iyileşmesini görmekten memnun olan insan yok mudur?” (Strober, 1994:146).

Ferber ve Nelson (1993:8), feminist iktisadı içinde metodolojik farklar barındıran üç kola ayırmaktadırlar:

- Feminist Yapısalcılar: Toplumsal cinsiyet önyargısından etkilenmiş teorileri, metotları ve inançları açığa çıkarmaya uğraşanlar oluşturmaktadır. Ferber’e ve Nelson’a göre, en uygun ve verimli yaklaşımdır.
- Olumlu Ayrımcılık Hareketi: Bu yaklaşım, feminist iktisatçıların tek görevinin ekonomideki kadının pozisyonunu geliştirmek ve kadının temsil edilmesini arttırmak olduğunu iddia etmektedir. Bunun için ekonomi biliminin kendi kendisinin kritiğini yapmasına ihtiyaç yoktur.
- Feminist Deneyciler; bu yaklaşıma göre, ekonominin mevcut durumunda problem yoktur. Metotlar ve teori, temelde, toplumsal cinsiyet açısından nötr ve objektiftir. Uygulamalarda eksik ve yanlışlıklar vardır.

2.2. Model Açısından

Ana-akım iktisat, modelleştirme kapsamını piyasa ekonomileri ile sınırlamaktadır. Ana-akım iktisat için teori model demektir ve model matematiksel biçimde ifade edilmiş düşünceler demektir. Modeller eşitlikler halinde sunulur, matematiksel olarak açıklanmış tanımları ve varsayımları olur ve teorik gelişmeleri açık bir şekilde ortaya koyar. Öğrencilere kavramlar, modeller ve matematiksel analizlerle kalıp düşünceler öğretilir. Başka bir ifade ile öğrencilere bir ekonomist gibi düşünmenin nasıl olacağı öğretilir (Strassmann, 1994: 153).

Ekonomik modelleştirmenin merkezindeki ajan; rasyonel, özerk, kişisel çıkarını düşünen bir kişidir. Model dışarıdan gelen baskılara maruz kalmasına rağmen bunların üstesinden gelir ve kendi için en uygununu yapmayı tercih eder. Nelson (1996: 30-31), ekonomistlerin insan tabiatının bu kavramlarını benimseyerek, Thomas Hobbes’in ‘mantar adam’ tanımını hayata geçirdiklerini belirtmektedir. Bu tanıma göre ekonomik adam, aynen mantarın tam olgun halde topraktan fişkırması gibi, tamamen gelişmiş, şekillenmiş, aktif ve çevresinin ona etkisi olmadan bağımsız doğar.

Yukarıda bahsettiğimiz gibi geleneksel iktisadın davranış modeli rasyonel, özerk, kendi çıkarını gözetken, dış baskılar altında elindeki kıt kaynakları etkin bir biçimde kullanmaya çalışan; tercih, seçim ve kararlarında özgür ve birbirinden bağımsız ‘iktisadi birey’e dayanmaktadır. Bu modelleştirme çerçevesinde ‘iktisadi karar birimi’ olarak ele alınan bireyin özellikleri ana-akım iktisadı karakterize eden, temel kavram olan kıtlık, bencillik ve rekabet üzerine inşa edilmiştir. İktisat kitaplarında iktisadi sorunun, ‘kıt kaynaklarla, sınırsız ihtiyaçların karşılanması’ şeklindeki tanımlanmasının arka planındaki ‘doğa’ ve ‘insan’ anlayışı da bu üç kavrama dayanmaktadır. Soruna çözüm olarak da, ‘bu kıt kaynakların etkin bir biçimde dağıtımının sağlanması’ getirilmektedir (Serदारoğlu, 1999: 96).

Klasik ve neo-klasik ekonomistlerin çoğu kadınların rasyonel karar alma kapasiteleri hakkında şüphecidir. Pujol (1992), Adam Smith’in “Ulusların Zenginliği” (1776) isimli eserinde, ‘kadınların nüfus artışına katkıları dışında nispi olarak görünmez olduğu’ çıkarımının yapılabileceğini ileri sürmüştür. Jean Baptise Say’ın iddialarına göre ise kadınlar irrasyonel tüketicilerdir. Bu konuya

örnek olarak kadınların pahalı mücevherlere karşı çok müsrif olmalarını göstermektedir (Bodkin, 1999: 46-55). Say'ın "Olbie" isimli eserinde, kadının doğal ücretinin erkeklerinden daha düşük olduğu, çünkü ailenin bir erkek tarafından geçindirilmesi ve kadınların onları yalnızca desteklemesi gerektiği ifade edilmektedir (Forget, 1997:109). Pujol (1995), klasik okulun ve bazı neo-klasik varislerin -Jevons, Edgeworth, Marshall ve Pigou- kadınları ekonomik ajanlar olarak "irrasyonel" ve uygunsuz" olarak kabul ettiklerini ifade etmiştir. Neo-Klasik ekonomistlerden sayılan ve refah ekonomisinin babası olan Pigou, açıkça kadınların erkeklerden daha zayıf ve eksik olduğunu, aynı zamanda kadınların ücretlerinin erkeklerinkinden daha düşük tutulmasının sürdürülmesiyle refahın maksimize edileceğini iddia etmiştir (Pujol, 1992:151).

Nelson (1996: 31), neo-klasik iktisadın kıtlık ve etkinliğe odaklanmasının ardında, 'homo economicus' anlayışının yattığını ve modelleştirilmenin de bu kimliklendirme bağlamındaki insan davranışlarını tanımladığını ifade etmektedir. Ayrıca yukarıda tanımlanan toplumsal değer ve tercihlerden etkilenmeyen iktisadi ajan, cinsiyetçi Kartezyen ideale hiç de yabancı değildir. Ekonominin öznesi cogito aracılığı ile rasyonellikle ilişkilendirilmekte; gerçek dünyadan ve insanlardan koparılmaktadır. Aynı zamanda 'kaynakların kıtlığı' ile doğa statik, cimri ve düşman olarak algılanmaktadır (Nelson, 1993: 26).

İktisadi bireyin karşısı, diğer insanların da refahını önemseyen, karar ve seçimlerini bu yönde belirleyen, toplumsal ve doğal çevresinden etkilenen 'insan'dır. (Nelson, 1996) 'İktisadi birey'in özelliklerinin modern batı toplumlarındaki kültürde erillikle, 'insan'ın özelliklerinin klişe bir biçimde dişillikle ilişkilendirildiğini ifade etmektedir. Dolayısıyla iktisadi birey anlayışının biçimlendirdiği bir iktisat modelinde kadın deneyim ve davranışları yer almamaktadır (Eroğlu & İşler, 2006: 96).

3. SONUÇ

Feminist iktisatçılar, Kartezyen felsefenin benimsediği düalizme dayanarak kadınların ikincilleştirildiğini ve bunun iktisada yansısıyla geleneksel iktisatçıların çoğu tarafından, kadınların rasyonel karar alma yeteneklerinden mahrum olduğunun düşünüldüğünü belirtmektedirler. Bu açıdan iktisadi bilginin kavramsal temellerini toplumsal cinsiyetçi bir yanlılığın kurduğunu ve yeniden ürettiğini dile getirmektedirler. Dolayısıyla geleneksel iktisatçıların, teorilerinde modelleştirilen kişiyi erkek olarak algıladıklarını, bu bağlamda da kadın deneyimlerini iktisat bilimine yansıtmadıklarını iddia etmektedirler. Hem eril hem dişil tanımlanmış pozitif niteliklerin daha kusursuz ve kapsayıcı bir bilim uygulaması imkânı sağlayacağını düşünmektedirler. Bu bağlamda, çeşitli insan davranışlarını açıklayabilmek için, sadece ekonomik bir model değil; geleneksel iktisadın modelleştirmede dayandığı kıtlık, bencillik, rekabet gibi kavramları reddetmeyerek, zıtları olan bolluk, fedakârlık ve işbirliğini de içine alacak şekilde dinamik ve açık bir modelleştirme anlayışı önermektedirler.

İktisadi bilgi onu üretenlerin yaşam ve deneyimlerinden bağımsız olamadığı için görecelidir. Bu nedenle feminist iktisatçılar, farklı bilme biçimlerinin insan bilgisine dahil edilmesini ve kantitatif yöntemlerin yanı sıra metaforik, hikâyeli ve retorik anlatılara da önem verilmesini savunmaktadırlar. Bilim insanının duyguları, kültürel ve ideoloji arka plânı ile bilimsel yöntemlerin rasyonelitesi birbirinden ayrılamaz. Bu bağlamda, ancak akıl ve duygu, nesnellik ve öznellik, evrensellik ve yerellik birlikteliğiyle toplumsal yaşamdaki çelişkileri değerlendirebilecek

uygun bilimsel yöntemler geliştirilebilir. Sonuç olarak feminist iktisadın amacı, yeni iktisadi yöntem, teori ve politikalarla iktisadın sınırlarının genişletilmesidir.

KAYNAKLAR

Bodkin, Ronald, G., “*Women’ Agency in Classical Economics Thought: Adam Smith, Harriet Taylor Mill and J. S. Mill*”, *Feminist Economics*. 5:1, 1999, 45-60.

Demir, Ömer, *İktisat ve Yöntem*. İz Yayıncılık, İstanbul, 1995.

Dolfsma, Wilfred & Hella, Hoppe. “*On Feminist Economics*”, *Feminist Review*. Issue 75, 2003, 118-28.

Eroğlu, Ömer & Ruhan İşler, *İktisat Düşüncesinde Farklı Bir Bakış: Feminist İktisat*. Ankara: Asil Yayın Dağıtım Ltd.Şti., 2006.

Ferber, Marianne A. & Julie A. Nelson, *Beyond Economic Man –Feminist Theory and Economics*. The University of Chicago Press, Chicago, 1993.

Forget, E. L., “*The Market For Virtue: Jean Baptise Say On Women in The Economy and Society*”, *Feminist Economics*. 3:1, 1997, 95-111.

McCloskey, Donald, *The Rhetoric of Economics*, Wisconsin: University Press, 1985.

McCloskey, Donald, “*Some Consequences of a Conjective Economics*”, içinde: *Beyond Economic Man –Feminist Theory and Economics*, (Editörler: Marianne A. Ferber & Julie A. Nelson), The University of Chicago Press, Chicago, 1993, ss.69-93.

Mac Donald, Martha, “*The Emprical Challenges of Feminist Economics*”, içinde: *Out of Margin: feminist perspectives on economics*, (Editörler: E. Kuiper & J. Sap), New York, Routledge, 1995, ss.175-197.

Mirowski, Philip, *More heat than light-Economics as Social Physics as Nature’s Economics*. New York: Cambridge University Press, 1989.

Nelson, Julia A., “*Gender, Metaphor and The Definition of Economics*”, *Economics and Philosophy*, Vol.8, 1992, 103-125.

Nelson, Julia A., “*The Study of Choice or the Study of Provisioning? Gender and the Definition of Economics*”, içinde: *Beyond Economic Man –Feminist Theory and Economics*, (Editörler: Marianne A. Ferber & Julie A. Nelson), The University of Chicago Press, Chicago, 1993, ss.23-36.

Nelson, Julia A., “*Feminism And Economics*”, *Journal of Economic Perspectives*. Vol. 9, 1995, 131-148.

Nelson, Julie A., *Feminism, Objectivity and Economics*. New York: Routledge, 1996.

Pujol, Michele, A., *Feminism and Anti-feminism in Early Economic Thought*. Aldershot, U.K. Elgar, 1992.

Pujol, Michele, A., “*Into the Margin*”, içinde: *Out of Margin: feminist perspectives on economics*, (Editörler: E. Kuiper & J. Sap), New York, Routledge, 1995, ss.17-34.

Sen, Amartya, Objectivity and Position, The Lindley Lecture, The University of Kansas, 1992.

Serdaroğlu, Ufuk, Feminist İktisat'ın Bakışı (postmodernist mi?). İstanbul: Sarmal Yayınevi, 1999.

Strassmann, Diana, L., "Feminist Thought and Economics; Or What do the Visigoths Know", The American Economic Review. May 1994, 153-158.

Strassmann, Diana, L., "Creating a Forum for Feminist Inquiry", Feminist Economics. 1:1, Spring, 1995.

Strober, Myra, "Can Feminist Thought Improve Economics? Rethinking Economics Through a Feminist Lens", American Economic Review. 84:2, May 1994, 143-147.